

kin tavalla keskeneräiseksi. Kenties vahvempi keskittyminen nimenomaan suomalaiseen kontekstiin olisi napakoittanut otetta, vaikka tietotekniset visiot ovatkin olleet yleislänsimaisia. Suominen tuo kuitenkin hyvin esiin sen, miten monet nykyisin vallitsevat tietotekniikkaa koskevat visiot ovat syntyneet jo 1970-luvulla. Esimerkiksi idea tietotekniikkaa hyödyntävästä valistuneesta kuluttajasta, joka päätteen avulla hakisi tietoa, maksaisi laskuja ja asioisi virastojen kanssa, on jo 1970-luvulta peräisin.

Koneen kokemus on kunnianhimoinen tutkimus, jossa laajan aineiston avulla kuvataan suuria yhteiskunnallisia kehityslinjoja tietotekniikkaa koskevien käsitysten kautta. Vaikka tutkimuksen tavoitteet ovat vaativat, onnistuu Suominen täyttämään ne hyvin, varsinkin kun otetaan huomioon, että teknologian kulttuurihistoriallinen tutkimus on tähän saakka ollut vähäistä. Erityisen kiinnostavaa ja ansiokasta tutkimuksessa on teknologisen determinismin ja tietotekniikan sukupuolisten raja-aitojen luonnollistamisen purkaminen.

JENNI HOKKA

Mobiilien palvelujen tila ja tulevaisuus

Dan Steinbock THE MOBILE REVOLUTION The Making of Mobile Services Worldwide

London and Sterling,
VA: Kogan Page 2005. 304 s.

New Yorkissa asuva Dan Steinbock on ainoa kansainvälinen suomalainen tutkija, joka on perehtynyt sekä sähköiseen mediaan että teletoimintaan ja julkaissut aiheesta useita kirjoja ja artikkeleita. Hänen uusin teoksensa on *The Mobile Revolution. The Making of Mobile Services Worldwide* (Kogan Page 2005). Vain kaksi vuotta siten hän julkaisi samalta alueelta kirjan *Wireless Horizon. Strategy and Competition in the Worldwide Mobile Marketplace* (Amacom 2003), jonka sisar-

teos tai osapäivitys nyt käsillä oleva kirja mitä ilmeisimmin on. Siinä missä *Wireless Horizon* kuvaa laajemmin ja kattavammin matkapuhelintoiminnan historiaa, rakenteita, toimintatapoja ja globalisaatiota keskittyen laitevalmistajiin, *Mobile Revolution* rajoittaa tarkastelunsa mobiilipalveluihin, niiden kehitykseen ja palvelujen tuottajiin.

Steinbockin kirjan otsikko tuntuu väittävän, että käynnissä on mobiili vallankumous. Kirjassa esitetyn mukaan vuonna 1998 maailmassa oli noin 200 miljoonaa matkapuhelinasiaakasta. Vuoden 2004 lopussa luku on kasvanut 1,6 miljardiin. Edelleen Steinbockin mukaan menneisyudessa mobiiliteettia ajoi eteenpäin teknologinen muutos. Laitteiden yleistyminen on kuitenkin siirtänyt painopisteen käyttöön. Tulevaisuudessa tämä painopiste siirtyy mobiiliin sisältöön ja samalla päätelaitteet muuttuvat monipuolisiksi. Steinbockin kirjassa on tätä muutosta kuvaavana otsikona "Device formerly known as cellphone".

Epäilemättä teletoiminta ja erityisesti sen mobiili sektori on ala, jonka kasvuun tulevaisuudessakin uskotaan yleisesti. Tutkimuslaitos Gartner ennusti heinäkuussa 2005, että vuonna 2009 noin 2,6 miljardilla ihmisellä olisi käytössään matkapuhelin. Matkapuhelimesta tulisi samalla yleisin kuluttajaelektronikan tuote ja siihen liittyvästä verkostosta näin maailman selvästi laajin ja suurempi kuin televisioiden muodostamasta verkostosta.

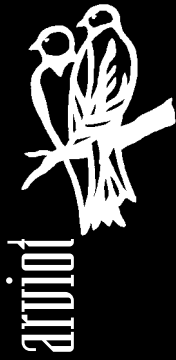
Liiketoiminnan alana teletoiminta on jo merkittävä. *Fortune*-lehden mukaan (heinäkuu 2005) maailman 500 suurimmasta yhtiöstä 24 oli telealan yhtiöitä. Muut tällaiset kärkialat näiden 500 joukossa ovat vain öljynjalostus, autojen valmistus ja pankkitoiminta, tässä järjestyksessä. Jos teletoiminnan (operaattorien) liikevaihtoon lasketaan mukaan televerkkojen ja päätelaitteiden valmistus, teleala on yhtä suuri kuin edellä mainitut alat. Jos vallankumous toteutuu, teletoiminta kasvaa maailman selvästi suurimmaksi liiketoiminnan alaksi, varsinkin kun muut edellä mainitut alat ovat jo saavuttaneet kasvunsa rajat ja kasvanevat enintään vain yleisen taloudellisen kasvun tahdissa.

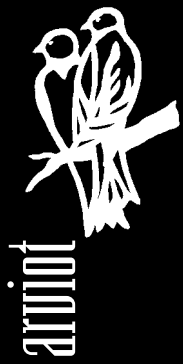
On myös tarpeen tuoda esiin, että sähköinen media on alana paljon pienempi kuin teletoiminta. Olen laskenut kirjassani *Informaatioyhteiskunnan teorit ja sähköisen viestinnän todellisuus* (TUP 2004), että maailman 35 suurimman sähköisen median yhtiön liikevaihto on vain 40 prosenttia maailman 20 suurimman tele-yhtiön liikevaihdosta.

Teletoiminta koki 2000-luvun alussa Internet-kuplan puhkeamisen kaltaisen kehityksen, johon liittyivät Euroopassa niin sanotuissa UMTS-huutokaupoissa teleoperaattorien kyseessä olevista toimituksista maksamat täysin epärealistiset ylihinnat. UMTS-mobiililiiketoiminta odottaa edelleen siihen asetettujen liikelatoudellisten odotusten täyttymistä. Keskittyessään nyt palveluihin Steinbock vain suppeahkosti käsittelee kirjansa lopulla tätä aihetta, jota ei voida sivuuttaa teletoiminnan osa-alueidenkaan kattavassa käsittelyssä. Mainittakoon, että tästä näkökulmasta erinomainen kirja on Martin Fransmanin *Telecoms in the Internet Age. From Boom to Bust to...?* (Oxford University Press 2002). On todettava, että Steinbock on julkaissut tästä aiheesta artikkelin "Twin Drivers and Irrational Exuberance: Markets, the Internet and Mobility" (*The International Journal on Media Management* Vol.5, No.11, s.109-126), johon myös nyt käsillä olevassa kirjassa viitataan.

Epävarmuustekijöitä on olemassa paljon. Edelleen relevantti kysymys on, onko mobiililiiketoiminnan vallankumous takana vai edessä? Tässä mielessä Steinbockin kirjojen (2003/2005) otsikot voisi aivan hyvin vaihtaa keskenään, vaikka tietyt kirjojen alaotsikot ovat oikeita. *Mobile revolution* on ollut jo varsin yleisesti käytetty sanapari. Google-haku tuottaa yli 70.000 osumaa, joista noin 500 viittaa Steinbockiin.

Steinbockin kirja nojaa noin 80 allalla johtavassa asemassa toimivan henkilön haastatteluun. Näistä vajaan 60 henkilöä kiitetään nimeltä teoksen esipuheessa. Lisäksi vajaan 40 haastattelusta on kirjassa erillisinä jaksoina 1-2 sivun referaatteja. Kustantaja on lisäksi saanut kymmenen haastattelua kehuun kirjaa sen suojakannessa. Lähdeviit-

tauksia kirjassa on noin 200, joista Nokian tai Jorma Ollilan tekstejä 17. NTT DoCoMolta on lähdeviitauksia viisi. Kirja kuvaa siten paljolti teollisuuden näkemyksiä palvelujen kehityksestä. Tällainen näkökulma tuottaa helposti liian lineaarisen, ei vallankumouksellisen tai kriittisen kuvan tulevasta kehityksestä. Virkistävän kriittisen arvion esittää haastattelureferaatissaan kuitenkin *New York Timesin* Martin A. Nisenholtz.

Kirja jakaantuu kolmeen osaan, jotka ovat 1) markkinoiden muutos, 2) mobiilit kuluttajapalvelut ja 3) mobiilit liike-elämän palvelut. Kukin sektori käydään yksityiskohtaisesti ja huolella läpi pioneereineen Steinbockille tyypilliseen luokitteluvaan ja periodisoivaan tapaan. Kiinnostavin jakso on kolmas osa, sillä liike-elämän palveluista harvoin tapaa näin laajaa systemaattista esitystä.

Kuluttajapalveluissa on kysymys paljolti Internetin (joukko)viestintä palvelujen siirtymisestä mobiiliin siis median yhdentymiskehityksestä eli konvergenssista. Mielenkiintoista kyllä tätä tärkeää termiä ei esiinny kirjan hakemistossa, vaikka itse kirjassa käsite on esillä ja aiheesta on kaksi lyhyttä jaksoakin. *VoIPia* (*Voice over Internet*) käsitellään myös kovin lyhyesti kirjassa ja termi puuttuu kirjan hakemistosta. Puhepalveluista käsitellään *Push-to-Talkia*, joka on uusi, mutta ei yhtä merkittäväksi vaikutuksiltaan arvioitu innovaatio kuin *VoIP*.

Kokonaisuutena kirja on huolellinen kuvaus mobiileista palveluista ja niiden nykytilasta ja lähitulevaisuuden näkymistä. Ongelmana tällaisessa kirjassa on tietysti se, että mobiili toiminnan kaltaisella nopeasti kehittyvällä sektorilla palveluja koskeva tieto vanhenee nopeasti. Esimerkiksi kirjassa ei lainkaan käsitellä konkreettisella tasolla muun muassa Nokian ajamaa *DVB-H:ta* (*Digital Broadcasting Handheld*), johon liittyviä uusia kokeiluja on maailmassa useita, ja jonka alueella Suomi siirtynee operatiiviseen toimintaan jo vuoden sisällä. Vanhenemisongelmia on kirjassa tasapainotettu strategiaan ja kilpailuetuun liittyvillä malleilla ja pohdiskelulla, joiden tausta on Michael E. Porterin ajattelussa. Kirja soveltuu erityisesti niille, jotka ovat kiinnostuneita alan

teollisuuden käsitteistä palveluista ja niiden kehittämisestä. Matkapuhelintoiminnan kokonaiskuvasta kiinnostuneille esimerkiksi Steinbockin vuoden 2003 kirja *Wireless Horizon* on hyödyllisempi luettava.

MARTTI SORAMÄKI